

Jaarverslag 2019

Met trots presenteer ik u het jaarverslag 2019 van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) van de gemeente Nijkerk. De CRK is zowel Monumentencommissie als Welstandcommissie.

We hebben het afgelopen jaar diverse adviezen gegeven over behoud en herstel van monumenten, zoals Groot Hennekeler. Ook hebben we geadviseerd over de aanwijzing van Groot Kattenburg als gemeentelijk monument. Het gemeentelijk monument Van Reenenpark is in samenspraak met bewoners prachtig heringericht.

Veel tijd hebben we gestoken in de advisering over bouwplannen, zoals de ontwikkeling van het gebied Spaanse Leger en het gebied rond station Hoevelaken.

Bijzondere aandacht was er voor de ontwikkeling van het gebied Kerkplein. Door als CRK en mandaatcommissie ruim een jaar lang samen met projectleider, stedenbouwkundige, architectenteam, investeerder en projectontwikkelaar te brainstormen over de invulling van dit gebied is er een aantrekkelijk plan ontwikkeld voor 'wonen bij de toren'.

Helaas is er het afgelopen jaar nog weinig terecht gekomen van de ambitie om de monumenten beter te beschermen en te onderzoeken welke gebouwen ook bescherming 'verdienen'. Verder blijven wij het credo uitdragen dat wij vinden dat het eerlijk zou zijn wanneer de gemeente (weer) bijdraagt in de kosten van onderhoud van gemeentelijke monumenten - in navolging van rijksmonumenten.

Ook kwaliteit van het landschap is een belangrijk onderdeel van ons werk. We zien de druk op het buitengebied erg toenemen en het karakter snel veranderen. Integrale aanpak aan de hand van een Omgevingsvisie is hard nodig. Met de Omgevingswet (2021) verandert het wettelijk kader voor advisering over bouwplannen en erfgoed. En daarmee ook de wettelijke positie van de CRK, zodat wij ons daarover in het komende jaar zullen moeten beraden. Belangrijk daarbij is dat de gemeenteraad zich uitspreekt over haar ambitie m.b.t. het cultureel erfgoed in Nijkerk.

Nog genoeg uitdagingen om samen door te gaan.

Jan van den Brink, voorzitter

Adviescommissie gemeente Nijkerk

De mooiste toren verlicht

De stad met de mooiste toren van Nederland is trots op haar witte toren. Het is de familie Hamstra die het initiatief nam voor een nieuwe verlichting. LED-verlichting geeft tegenwoordig ongekende mogelijkheden. In onze vergadering van juni heeft de verlichtingsarchitect de heer H. Kattenmölle van New Urban View ons een toelichting gegeven op het verlichtingsplan. En ook laten zien hoe moeilijk het is om een mooie verlichting aan te brengen zonder de toren te beschadigen. Tenslotte is het een Rijksmonument en er was dan ook een omgevingsvergunning nodig. Het advies van de CRK is (zeer) positief met complimenten voor de zorgvuldige aanpak en waardevolle uitwerking.

Groot Kattenburg in de Koetsendijk

In onze vergadering van 24 juli hebben wij in aanwezigheid van de eigenaar en zijn adviseur het verzoek behandeld van B&W om advies over de voordracht van het pand Groot Kattenburg te Nijkerk voor de gemeentelijke monumentenlijst. Het voorste deel van het pand is vernieuwd in 1930 en is een ontwerp van de plaatselijke architect Alfrink. Het achterste deel dateert uit de 17e eeuw. Het pand is van historische betekenis voor Nijkerk omdat daar de 1e synagoge was gehuisvest. Volgens de eigenaar is het achterste gedeelte van het pand in zeer slechte staat zodat restauratie eigenlijk niet meer mogelijk is. Verder is de synagoge al lang verdwenen en er is niets meer van te zien. De CRK is van mening dat het gewenst is dat er een bouwtechnisch en haalbaarheidsonderzoek plaatsvindt. De eigenaar wil daar graag aan meewerken en heeft geen bezwaar tegen verlenging van de procedure. Inmiddels heeft het college op ons advies besloten de voorbescherming te verlengen.

Monumenten

Vragen over 'grof geweld'

De schrik sloeg enige CRK-leden om het hart toen ze zagen dat het monumentale hekwerk (Rijksmonument) om de Brede Beek in de Langestraat werd gesloopt. Navraag leerde ons dat het hekwerk wordt gerestaureerd en herplaatst.

Hopelijk is de restauratie vakkundiger dan het sloopwerk.

Het is een uniek plekje in Nijkerk. Misschien kan de beek met het hekwerk ook verlicht worden?

In vervolg op de Dialoog met de Samenleving hebben wij in mei 2019 de nota Eigenheid en Karakter uitgebracht met als doel ons erfgoed te behouden, te versterken en door te geven naar de toekomst.

Zoals uit de nota blijkt, is er een achterstand in te halen; de (politieke) wil is er ook om dat te doen: er zijn tal van wettelijke en beleidsinstrumenten voorhanden. Belangrijk is dat de gemeenteraad haar ambitie met betrekking tot het cultureel erfgoed in Nijkerk (her)definieert, een beleidsplan opstelt, het college aan de hand daarvan kaders meegeeft en ook ten principale de bereidheid uitspreekt die uitvoering financieel mogelijk te maken.

De nota met aanbiedingsbrief is te lezen op de website Nijkerk.eu > Bestuur > Adviescommissies > Commissie Ruimtelijke Kwaliteit > Adviezen en overige stukken.

Eigenheid en Karakter

De nota Eigenheid en Karakter heeft aandacht voor:

- Kernkwaliteiten
- De waarde van erfgoed, Identiteit & Karakter
- De Binnenstad
- Parelgebieden: Polder Arkemheen, Lint van Slichtenhorst, Buurtschap Appel, Landgoed Hoevelaken
- Erfgoedcollecties
- Monumenten
- Werkwijze: de gereedschapskist, wettelijke instrumenten, beschermingsinstrumenten, beleidsinstrumenten, stimuleringsregelingen
- Levend houden van de historie
- Stand van zaken in Nijkerk

Aanbevelingen

De nota sluit af in hoofdstuk 6 met aanbevelingen op gebied van:

- Algemeen beleid voor erfgoed. Bijvoorbeeld: geef erfgoed een basisplaats in de Omgevingsvisie.
- Opheffen van lancunes op gebied van bescherming gebouwde monumenten. Bijvoorbeeld: onderzoek naar de zogenaamde lijst Bouwwerk.
- Borging van erfgoed in de ruimtelijke ordening. Bijvoorbeeld: aanwijzing Slichtenhorst tot Beschermd Stads- en Dorpsgezicht.
- Stimuleringsbeleid voor erfgoed. Bijvoorbeeld: onderhoudssubsidie voor gemeentelijke monumenten.

Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit maken ons gelukkiger

Hoewelaken

Op uitnodiging van de Stichting Hoeflake hebben we als CRK-leden in maart een werkbezoek aan Hoewelaken gebracht. Een rondrit door het dorp en het buitengebied gaf ons een goed beeld van Hoewelaken. In het bijzonder hebben we de ontwikkelingen bij het station Hoewelaken, de nieuwe plannen in het centrum en de bouwontwikkelingen naast het Hoewelakense Bos bekeken en besproken. Het bos is een Rijksmonument en samen met Huize Hoewelaken een belangrijk onderdeel van ons cultureel erfgoed. Eerder dit jaar hebben we als CRK advies uitgebracht over de Visie Hoewelakense Bos en onze zorg uitgesproken over het ontbreken van voldoende natuurcompensatie in verband met de verbreding van de A28 en de oprukkende bebouwing vanuit Amersfoort. In oktober heeft de voorzitter van Visiegroep Centrum Hoewelaken in de vergadering van de CRK een toelichting gegeven op de plannen in het centrum van Hoewelaken. In nauw overleg met bewoners en de eigenaren van de panden, wordt geprobeerd het centrum veilig en levendig te houden.

In 2019 is de schaapskooi op het rijksmonument Hoeve De Penninghof prachtig gerestaureerd.

Parels van Nijkerk: Hoewelakense Bos en Huize Hoewelaken

De foto's in dit jaarverslag zijn van Gerrit van de Veen.

De foto's van de commissie en van Bertie Lemstra zijn van Kees van de Heuvel.

Foto Kerkplein is van wonenbijdetoren.nl

Beeldkwaliteitsplannen zijn een uitwerking van het welstandsbeleid voor een bepaald gebied. Vaak gaan ze uitgebreider in op beeldkwaliteit dan in een welstandsnota mogelijk is. Bovendien is er in beeldkwaliteitsplannen meer aandacht voor de inrichting van de openbare ruimte. In 2019 heeft de CRK geadviseerd over het Beeldkwaliteitsplan Buitengebied en het Beeldkwaliteitsplan Spaanse leger.

Naast het bestemmingsplan voor het buitengebied is het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) van groot belang voor de cultuurhistorische waarden van het landschap. Niet alleen zijn in het LOP de verschillende kwaliteiten van het landschap beschreven, het geeft ook handreikingen hoe de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap versterkt kunnen worden.

Omgevingsvisie

Eind november hebben we in de CRK MER Omgevingsvisie 2040 / Notitie Reikwijdte en Detailniveau besproken. Daarbij hebben we geconstateerd dat het college kiest voor een ontwikkelingsvisie in een vorm die meer weg heeft van een kadernota dan van een integrale visie. In ieder geval is het niet die omgevingsvisie die ons bij het Coalitieakkoord 2018-2022 voor ogen stond. Zowel cultureel erfgoed als werelderfgoed ontbreken in de hoofdthema's waarmee het college wil gaan werken, terwijl de wet toch limitatief voorschrijft dat deze onderwerpen meegenomen moeten worden in de omgevingsvisie. Ook zien we daar waar de ambities van de zes thema's gekoppeld worden aan het beoordelingskader, het historisch kapitaal helaas niet terugkomen in één van de zes thema's.

In onze nota Eigenheid en Karakter hebben wij ervoor gepleit het cultureel erfgoed een basisplaats te geven in de omgevingsvisie. Het cultureel erfgoed is nu geen onderdeel van één van de hoofdthema's en daarom in de toekomst afhankelijk van het groeimodel. Om dat te voorkomen, adviseren wij het college om aan de zes hoofdthema's een thema Cultureel Erfgoed toe te voegen.

Doornsteeg, fase 1. Prachtige nieuwe ontwikkeling.

Planontwikkeling & Kwaliteit Leefomgeving

Bijzondere aandacht was er voor de ontwikkeling van het Kerkplein. Door als CRK en Mandaatcommissie ruim een jaar lang samen met projectleider, stedenbouwkundige, architectenteam, investeerder en projectontwikkelaar te brainstormen over de invulling van dit gebied is er een aantrekkelijk plan ontwikkeld voor 'wonen bij de toren'. Een schoolvoorbeeld van hoe de CRK haar rol wil vervullen, waarbij wij vroeg in de discussie het verschil kunnen maken. Niet het belang van de CRK staat daarbij voorop, maar de kwaliteit van het plan en het belang van de aanvrager. Vroegtijdig overleg kan hem kosten en tijd besparen.

Over het ontwerp van de gevelwanden in de Holkerstraat en langs de Torenstraat hebben wij onze waardering uitgesproken; ook waardering voor de herbouw van Holkerstraat 13 waar Morie de Liever woonde.

Omdat het plan op een aantal punten afwijkt van de kaderstelling door de raad heeft diezelfde raad het laatste woord. Maar nogmaals, ons advies is positief en wij roepen Nijkerk op een positieve flow te ontwikkelen, zodat de nieuwbouw snel kan beginnen.

Samenstelling

Jan van den Brink	voorzitter
André Jansen	secretaris (vacature sinds mei 2019)
Jan Nobel	namens Stichting Stadgezicht Nijkerk
Nico Poorter	plaatsvervangend lid
Gerrit van der Veen	namens Stichting Oud Nijkerk
Jaap Vernhout	plaatsvervangend lid
Henk Korthorst	namens Stichting Historisch Hoeflake
Nettie van Doorn	plaatsvervangend lid
Lucas Reijmer	adviseur Welstand van het Gelders Genootschap
Jeroen Westerman	adviseur Erfgoed van het Gelders Genootschap (vacature sinds 1 augustus 2019)

De werkzaamheden zijn verdeeld over de plenaire vergadering van de CRK en de zogenaamde Mandaatcommissie. In 2019 heeft de CRK 9 keer vergaderd in het gemeentehuis en zijn we een keer op werkbezoek geweest. Het accent van onze adviezen lag hoofdzakelijk op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit i.c. planbeoordelingen. Dit i.v.m. de vacature adviseur cultureel erfgoed, tevens secretaris van onze commissie. Helaas zijn een aantal belangrijke onderwerpen op het gebied van ons cultureel erfgoed blijven liggen en zo ook het jaarverslag 2018.

De agenda's en verslagen zijn te vinden op de website van de gemeente onder Bestuur > Adviescommissies > Commissie Ruimtelijke Kwaliteit > Agenda's/verslagen.

Minisymposium en afscheid Bertie Lemstra

Ter gelegenheid van het afscheid van Bertie als voorzitter van de CRK hebben we op 14 maart een minisymposium gehouden. Eregast was natuurlijk Bertie. De overige gasten waren familie, vrienden en vertegenwoordigers uit de politiek; van nu en vroeger. Janos Boros sprak over de kwaliteit en de identiteit van het Nijkerk Cultureel Erfgoed. Cees van Baak vertelde ons wat de provincie voor ons kan betekenen.

Burgemeester Renkema kwam als verrassing met een Koninklijke onderscheiding voor Bertie. Hij benadrukte nog eens hoe belangrijk het is om ons erfgoed te koesteren en door te geven aan onze kinderen. Tenslotte bedankte Henk Korthorst, plaatsvervangend voorzitter, Bertie voor haar inzet en haar liefde voor ons erfgoed.

Organisatie

Mandaatcommissie

Welstand gaat over de uiterlijke kwaliteit van de gebouwde omgeving. Maar als we spreken over ruimtelijke kwaliteit, dan gaat het ook over cultuurhistorie, landschap, stedenbouw en openbare ruimte. Deze thema's geven samen inhoud aan kwaliteit van de openbare ruimte en bepalen daarmee de identiteit van een kern, wijk of gebied.

Onder mandaat van de commissie wordt het grootste deel van de reguliere bouwplannen iedere twee weken door Lucas Reijmer, adviseur ruimtelijke kwaliteit, afgehandeld in aanwezigheid van de behandelende ambtenaar van de omgevingsdienst.

"Bij plannen met een monumentenaspect of in cultuurhistorisch waardevolle gebieden, schuift ook de adviseur Cultuurhistorie van het Gelders Genootschap aan. Zelf haal ik veel voldoening uit de kwaliteitsgesprekken met opdrachtgevers, bouwkundigen en architecten", aldus Lucas Reijmer. "Uitgangspunt is het verkennen wat binnen de bandbreedte van gemeentelijk beleid mogelijk is en dat met maximale ruimte voor een initiatief. Het gesprek hierover is telkens weer een mooie opgave."

Aantal vergaderingen:	26
Aanvragen reguliere procedure:	238
Aanvragen uitgebreide procedure:	15
Schetsplannen:	77
Totaal:	330
Adviezen positief:	283
Adviezen negatief:	47
Adviezen van negatief naar positief:	35

